
Scenariusz zajęć terenowych opracowany w ramach projektu
Edukacja społeczności zamieszkujących obszary chronione województwa kujawsko-pomorskiego.
Lubię tu być ... na zielonym!

- I. Temat:** „*Buki czekają na spotkanie - czyli poznamy drzewa w rezerwacie przyrody Buczyna na terenie Krajeńskiego Parku Krajobrazowego.*”
- II. Opracował:** Mariusz Szczepański
- III. Cele zajęć:**
- Cele ogólne**
- Kształtowanie emocjonalnej więzi z przyrodą i uwrażliwianie na jej piękno.
  - Pobudzenie zainteresowania dzieci życiem lasu, a szczególnie drzewami – upowszechnianie wiedzy z zakresu dendrologii.
  - Rozpoznawanie pospolitych gatunków drzew rosnących w lasach.
  - Kształtowanie umiejętności posługiwania się urządzeniami do pomiaru drzew
- Cele operacyjne**
- Dzieci w trakcie zajęć:
- Poznają zasady zachowania się w lesie
  - Poznają definicję rezerwatu, jakie znaczenie ma rezerwat, dlaczego rezerwat „Buczyna” jest wyjątkowy
  - Poznają gatunki drzew rosnące w rezerwacie,
  - Rozwiązują zagadki o drzewach
  - Uczestniczą w zabawach ruchowych
  - Wypełniają karty aktywności
- IV. Grupa docelowa:** dzieci w wieku wczesnoszkolnym (klasy I-III szkoły podstawowej)
- V. Czas trwania zajęć:** 90 minut
- VI. Metody pracy:**
- krótka pogadanka w terenie
  - metody praktyczne, jak wielozmysłowe (wzrok, dotyk, węch, słuch) poznawanie drzewa: obserwacja pokroju drzew, dotykanie (rozcieranie) i wąchanie liści, kory, nasion, szyszek,

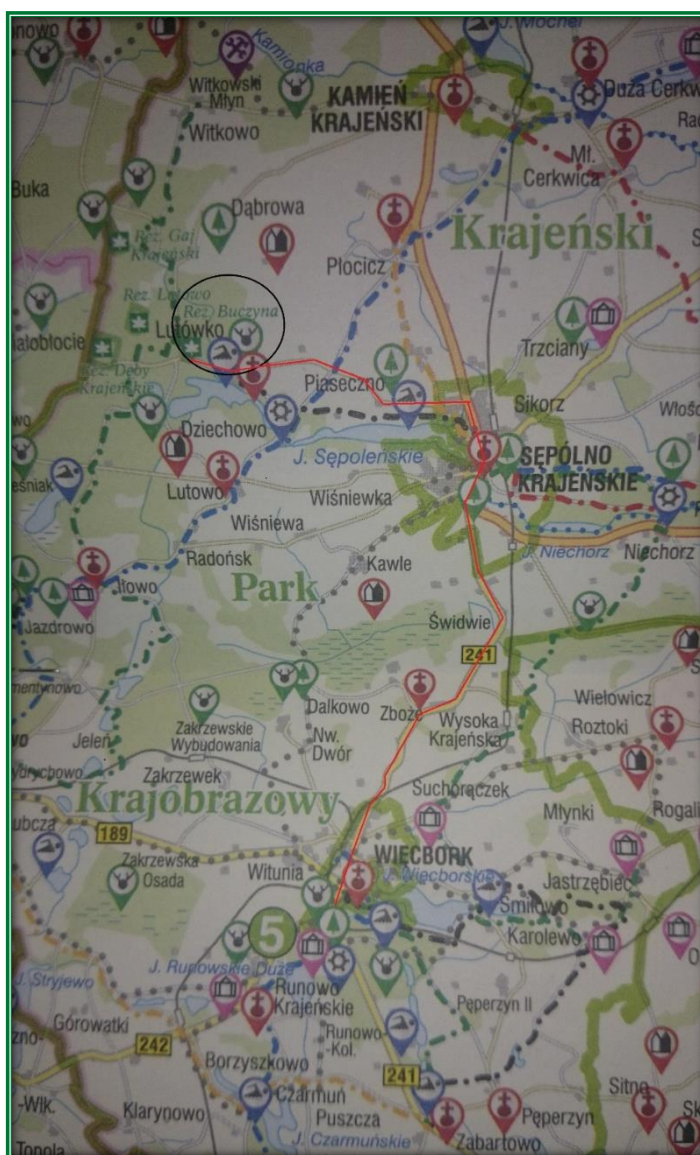
stukanie w pień niczym dzięcioł, słuchanie w ciszy szumu liści oraz pomiary drzew za pomocą sprzętów, takich jak wysokościomierz, taśma miernicza, średnicomierz, lornetka, lupa.

- zabawy

VII. Forma zajęć:

- zajęcia terenowe – krótka pogadanka na temat rezerwatu i drzew w nim rosnących,
- zagadki,
- zabawy,
- karty aktywności (pomiary drzew za pomocą przyrządów)

VIII. Miejsce zajęć: rezerwat przyrody Buczyna na terenie Krajeńskiego Parku Krajobrazowego
Mapa dojazdu. Czerwoną ciągłą linią zaznaczono dojazd z siedziby Krajeńskiego Parku Krajobrazowego w Więcborku do Rezerwatu Buczyna (zaznaczono czarnym kółkiem).

IX. Przebieg zajęć

1. Dzieci zabieramy do rezerwatu przyrody. Na początek Zielony Edukator mówi o tym jak zachowuje się przyjaciel lasu:
  - Słucha i podąża za osobą prowadzącą zajęcia.
  - Wędruje razem z grupą.
  - Nie hałasuje.
  - Swoje śmieci zabiera ze sobą lub wrzuca do stojącego w pobliżu kosza.
  - Nie niszczy gniazd ptaków, kopców mrówek itp.
  - Nie płoszy, nie ściga, nie chwytą i nie zabija napotkanych dziko żyjących zwierząt oraz nie niszczy grzybów, nie zrywa i nie łamie gałązek.
  - Obserwuje napotkane rośliny, zwierzęta i grzyby – próbuje je rozpoznać.
2. Następnie Zielony Edukator mówi o tym w jakim rezerwacie znajduje się grupa, kilka ciekawostek o nim i jakie drzewa można w nim spotkać.

Znajdujemy się w rezerwacie przyrody Buczyna. Wszystko jest tu pod ochroną a czy my również? Czy ktoś wie czym jest w ogóle rezerwat przyrody? (dzieci próbują przytoczyć definicję rezerwatu). Według Ustawy o Ochronie Przyrody rezerwat to obszar zachowany w stanie naturalnym lub mało zmienionym przez człowieka. Są to siedliska roślin, zwierząt i grzybów oraz przyroda nieożywiona, które wyróżniają się szczególnymi wartościami przyrodniczymi i krajobrazowymi. Jest to rezerwat częściowy to oznacza, że jest on udostępniany do ruchu turystycznego w przeciwieństwie do rezerwatów ścisłych.

Rezerwat Buczyna to rezerwat typowo leśny. Chroni on las bukowy zwany buczyną pomorską. Rezerwat powstał 7 grudnia 2000 roku i zajmuje powierzchnię około 20 ha. To miejsce niezwykle ponieważ rosną w nim bardzo wysokie (nawet do 30 m) i wiekowe drzewa – ponad 100 letnie buki pospolite, które znalazły tu dogodne warunki siedliskowe (żywna gleba). Drzewa te charakteryzują się bardzo dobrą jakością, dlatego też za zgodą Regionalnego Konserwatora Przyrody są z nich pozyskiwane nasiona do nowych zalesień po to aby służyły przyszłym pokoleniom. Poza tym w województwie kujawsko-pomorskim przebiega wschodnia granica naturalnego występowania buka pospolitego. Buczyna to las w którym późną wiosną i latem panuje przyjemny chłód i cień. Dlatego można tu spotkać rzadkie gatunki roślin ceniolubnych jak: lilia złotogłów, wawrzynek wilczelyko, kopytnik pospolity czy marzanka wonna.

Buk pospolity ma jajowate, całobrzegie liście (pokazuje liść), jego owocem jest jadalna bukiew, szczególnie lubiana przez dziki. Jest to jedno z dwóch drzew (obok grabu) które ma jasnoszarą, gładką korę (dzieci dotykają korę). Oprócz buków w rezerwacie rosną też dęby szypułkowe. Liście mają kształt odwrotnie jajowaty, z krótkim ogonkiem. Żołędzie rosną na długich szypułkach. Kora dębów jest gruba, głęboko spękana, ciemnoszara. Drzewa te osiągają znaczne rozmiary (dzieci łapią się za ręce i otaczają dorodny pomnik przyrody). Należy zwrócić uwagę dzieci na brzozę brodawkowatą – która jako jedyna ma czarno białą korę. Nieco podobny do buka jest grab pospolity. Ma również gładką szarą korę. Jego liście są jajowate ale na brzegach piłkowane (w przeciwieństwie do buka – tu cało brzegie). W rezerwacie można spotkać lipę drobnolistną oraz klon pospolity. Lipa ma szarą spękaną korę a jej liście są sercowate. Liście klonu są duże, dłoniaste a jego nasiona to tzw. noski, fachowo nazywa się je skrzydlakami. Najpospolitszym drzewem iglastym jest sosna pospolita, jej liście to igły nazywane również szpilkami. U góry jej kora jest koloru pomarańczowego. Dalej rośnie świerk pospolity – najpopularniejsze bożonarodzeniowe drzewko, które ma długie zwisające szyszki.

Warianty sytuacyjne

Las zmienia się nie tylko w czasie pór roku. Po deszczu w lesie panuje chłód i wilgoć dlatego należy dobrze się przygotować (wysokie buty, długie rękawy itd.). Można wtedy zaobserwować wiele zwierząt które lubią wilgoć np. ślimaki, dżdżownice, padalce, żaby itd. Można pokazać dzieciom jak wyglądają pnie drzew po deszczu. Należy pamiętać, że w lesie nie wolno śmiecić a już surowo wzbronione jest to w czasie suszy gdy pozostawiona szklana butelka może spowodować pożar. Las po wycince – to zagadnienie nie dotyczy scenariusza ponieważ jesteśmy w rezerwacie w którym nie prowadzi się typowej wycinki jedynie zabiegi hodowlane np. cięcia obsiewne (stymulujące drzewa do wydawania większej ilości nasion). Las w czasie wiatru i mgły – możemy ukazać las jako miejsce tajemnicze, takie jak pokazują to w bajkach lub filmach. Pobudzić wyobraźnię dzieci. Las w czasie wiosennych faz rozwoju roślin zielnych – to niezwykle czas, kiedy dno lasu pokrywa się masowym kwitnieniem np. zawilców. Można powiedzieć dzieciom, że taki aspekt jest tylko raz w roku i trwa on do momentu pojawiania się liści na drzewach.

3. Krótkie zagadki na temat drzew (zagadka przy odpowiednim gatunku).
  - Jak się to drzewo nazywa co białą korą się okrywa ? – (*brzoza*)

- O tym drzewie za dużo mówić nie będę, pod jego gałązkami zaśpiewasz kolędę – (*świerk*)
- Zawsze jestem zielona, czy zima czy wiosna, mam sukienkę z igieł nazywam się ... - (*sosna*)
- To nie rzeka, to nie stwórca, na nim dzięcioł siedzi i stuka a tu przecież chodzi o ...- (*buka*)
- Swoją posturą szacunek budzi wszędzie, jesienią pod nim znajdziesz żołądźcie – (*dąb*)
- Gładka kora szara, lecz nie siądzie na nim papuga ara, podobny do buka a na nim dzięcioł stuka – (*grab*)

4. Zabawy

„Drzewo moim przyjacielem”- dzieci dzielimy na trzy grupy. Każda z grup wybiera sobie drzewo. Zapoznaje się z nim za pomocą dotyku, węchu i wzroku przytula się, obejmuje, wacha korę, przygląda się gałązkom i pąkom. Zwraca uwagę na barwy, odszukuje takich samych kolorów na własnym ubraniu.

„Moje drzewo nazywa się...” – Grupa dzieli się na kilka zespołów. Każdy zespół wybiera sobie drzewo, po obserwacji nadaje własne imię drzewu, opowiada o swoim drzewie.

„Wiewiórki i drzewa” – Połowa grupy przyjmuje rolę drzewa - stoją nieruchomo, druga połowa przyjmuje rolę wiewiórki. Na znak „Słoneczko” dzieci - wiewiórki biegają wokół dzieci - drzew, na hasło „Wicher” jedno z wybranych przez prowadzącego grę dzieci- drzew ubywa (w miarę rozwoju gry będzie ubywać dzieci - drzew bo wyłamuje je wicher). W tym momencie jest więcej wiewiórek niż drzew. Gdy padnie hasło „Deszcz” dzieci - wiewiórki podbiegają do dzieci - drzew i kucają (wiewiórki chowają się do drzew). Dziecko-wiewiórka która nie znajdzie drzewa odpada. Zwycięzcą jest dziecko - wiewiórka która schowa się do ostatniego drzewa.

5. Karty aktywności

Dzieci prowadzą obserwację i wykonują zadania z kart aktywności (*załącznik 1*)

- Karta aktywności 1 – „Mój liść”
- Karta aktywności 2 – „Czyja to kora”
- Karta aktywności 3 – „Wizytówka mojego drzewa”

6. Podsumowanie zajęć

Na końcu zajęć pytamy dzieci, co im się najbardziej podobało. Sprawdzamy, co dzieci zapamiętały z zajęć – czy pamiętają, który z odrysowanych wzorów kory należy do którego

drzewa? Prosimy, żeby spróbowały dopasować liście do odpowiedniej kory i gatunku. Pytamy jakie gatunki drzew poznały i dlaczego rezerwat Buczyna jest taki niezwykły. Dzieci zachęcamy równie do odwiedzenia lasu o każdej porze roku oraz do samodzielnej obserwacji, podpowiadamy dzieciom na co można zwrócić uwagę (budzenie zainteresowania) - obserwacja rozproszonego światła, przyjemny chłód i cień w upalne lato, rozpoznawanie napotkanych gatunków, chwila ciszy aby usłyszeć głos lasu – stukanie dzięcioła, szum liści, odgłosy ptaków.